

Haritayı Tanıyorum

Kazanım Ders Notu - 10

» Haritanın Dili

- İnsanlar, üzerinde yaşadıkları yeryüzünü merak etmişler ve yeryüzünden daha iyi yararlanmak için onu kağıt üzerine aktarmak istemişlerdir. Bu durum haritaların ortaya çıkmasını sağlamıştır.
- Ancak geniş alanların kâğıt üzerine aktarılması zor olduğundan yeryüzünü küçültürek kağıda aktarma yoluna gitmişlerdir. Bunu da ölçek sayesinde başarabilmişlerdir.
- Yeryüzünün tamamının ya da bir bölümünün, kuş bakışı görünüşünün belli bir ölçeğe göre küçültülerek kâğıt üzerine aktarılmasına **harita** denir.

Bir çizimin harita olabilmesi için;

- Kuş bakışı çizilmiş olması
- Ölçek kullanılması
- Düzlem üzerine aktarılması gerekir.
- Ölçek kullanılmayan kabataslak çizimlere **kroki** denir.
- Haritalarda kullanılan küçültme oranına **ölçek** denir. Yani yeryüzündeki gerçek alanın kâğıt üzerine aktarılırken ne kadar küçültüldüğüdür.
- Haritaların nasıl çizildiği kadar ne amaçla çizildiği de önemlidir. Çünkü haritaların da bir dili vardır ve haritalara bakarak çeşitli konular hakkında bilgi ediniz.
- Haritalarda özel işaretler kullanılır. İşaretlerin ne anlama geldiği **harita işaretleri (lejant)** adı verilen bölümde gösterilir.

Örneğin;

- Yer şekillerinin gösterildiği haritalara fiziki haritalar
- İl ya da ülke sınırlarının gösterildiği haritalara siyasi haritalar
- Ekonomik etkinliklerin gösterildiği haritalara da genel olarak beşerî ve ekonomik haritalar denir.

» Yer Şekillerini Tanıyalım

- Yükselti basamaklarına göre yeryüzü şekillerinin dağılışını gösteren haritalara **fiziki harita** denir.
- Fiziki haritalarda deniz seviyesi “0 (sıfır)” olarak kabul edilir. Deniz seviyesine yakın yerler yeşil rengin tonlarıyla gösterilirken yükselti arttıkça sarı ve kahverenginin tonları kullanılır.
- Deniz, akarsu ve göller ise mavi renkte gösterilir.
- Fiziki haritalarda renkler, yer şekillerinin deniz seviyesinden ne kadar yüksekte olduğunu gösterir. Yani yeşil renk ormanları değil deniz seviyesine yakın yerleri gösterir.

Fiziki haritalarda gösterilen bazı yeryüzü şekilleri şunlardır;

Dağ: Çevresine göre yüksekte kalan yer şeklidir. Bulunduğu yerde tek başına olanlara dağ, birbiri ardınca sıralananlara sıradağ denir. Fiziki haritalarda dağlar kahverengi renk ile gösterilir.

Plato: Akarsular tarafından derince yarılmış ve çevresine göre yüksekte kalmış geniş düzlüklerdir. İç Anadolu'daki Bozok Platosu gibi. Fiziki haritalarda platolar genellikle sarı renkle gösterilir.

Ova: Çevresine göre alçakta kalmış düzlüklerdir. Kıyı ovalar alçak olduğu için yeşil renkle, iç kesimlerdeki ovalar biraz da yüksek olduğu için sarı renkle gösterilirler.

Vadi: Bir akarsuyun yatağını yüzeye doğru aşındırarak oluşturduğu V biçimindeki yeryüzü şeklidir. İç Anadolu Bölgesi'ndeki İhlara Vadisi gibi.

Akarsu: Yağmur, eriyen kar suları ya da kaynak suyuyla beslenen, belirli bir yatak boyunca sürekli veya zaman zaman akan sudur. Kızılırmak, Yeşilirmak gibi.

Göl: Karalar içindeki çukurluklarda biriken durgun su kütleleridir. Tuz Gölü, Van Gölü gibi.

Tepe: Yüksekliği 500 metreyi geçmeyen yükseltilerdir.

Körfez: Denizin karaya doğru giren büyük ve geniş girintilerine denir. İskenderun Körfezi gibi.

Koy: Denizin karaya doğru giren küçük ve dar girintilerine denir. Bademli Koyu gibi.

Ada: Dört tarafı suyla çevrili olan kara parçasıdır. Kıbrıs Adası gibi.

Yarımada: Üç tarafı sularla çevrili olan kara parçasıdır. Datça Yarımadası gibi.

Delta ovası: Bir ırmağın denize yaklaştığı yerde çatallanarak oluşturduğu üçgen biçimindeki ovadır. Çukurova bir delta ovasıdır.